

του, να το τοποθετήσει λογικά στη χωριάτικη περιουσία του, να κοιτάξει τους χωριάτες του και τη ζωή τους και την ψυχή τους όπως είναι, αν είχε τη δύναμη να μάς τους παρουσιάσει φυσικούς ανθρώπους, το θέμα του δεν ήταν αδύνατο να ζωντανέψει σε δράμα αληθινό. Θα τολμούσα να το πω να το δοκιμάσει, αν δεν ήξερα πως αυτός ο τρόπος θεωρείται: σαν κατώτερη τέχνη απ' τη συμβολική αισθητική.

Τὰ λυρικά ποιήματα, που συμπληρώνουν την τρίτη αυτή σφραγίδα του, είναι κατώτερα από κάθε λόγο. Θάχε κερδέσει ο ποιητής, αν τύπωνε μόνο τα πάντα δίστιχα του «Δαχτυλιδίου της Μάνας».

Ἡ «Μαρία Πενταγυώτισσα», τὸ νέο δράμα τοῦ Νιρβάνα, σὰ σοβαρότερη προσπάθεια τῆς νεορωμαντικῆς σχολῆς ποὺ πρωτανέβει ὁ ποιητής, εἶναι καὶ σοβαρότερη ποιητικὴ ἀποτυχία. Μιλώντας γιὰ τὸ «Χελιδόνι» του, εἶπα πως ἡ τέχνη τοῦ Νιρβάνα ἔχει τὴν ἀδυναμία νὰ νοιώθει τὴ ζωὴ μὲ γενικὲς ἰδέες μόνο κ' ἔτσι τῆς ξεφεύγει ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ὑστέρημα αὐτὸ φανερώνεται πλεονεκτήματα στὴν «Πενταγυώτισσα». Κέντρο τῆς ἰδέας ποὺ γυρίζει εἶναι ἡ δύναμη τῆς ὁμορφίαις καὶ τὸ τραγικὸ μέρος ποὺ παίζει τούτη στὴ ζωὴ σκορπώντας πίκρα καὶ φαρμάκι καὶ θανατικὸ. Ἔστω. Μὰ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ θὰ ζωντανέβαν τὴν ἰδέα αὐτὴ μπροστὰ μας, στὸ δράμα εἶναι ἀψυχροὶ καὶ ὠχροί, ἠχολόγια μόνο ἀστέρευτης αισθηματικῆς διάχυσης τοῦ συγγραφέα. Ἀφίνω ἀξέταστο τὸ ζήτημα ἂν ἡ δημιουργικὴ ἀδυναμία του τὸν φέρνει σ' αὐτὸ τὸ τεχνικὸ ἀποτέλεσμα ἢ ἡ ρωμαντικὴ αισθητικὴ του τὸν παρασέρνει στὸ νὰ περιφρονεῖ τὴν πρώτη ἀπαίτηση γιὰ ἓνα δράμα: τὴ ζωντανὴ παράσταση προσώπων καὶ περιστάσεων. Κοιτάζω μόνο τὸ ἀποτέλεσμα, πὼς ἡ «Μαρία Πενταγυώτισσα» δὲ δίνει τὴν ἐντύπωση τοῦ πιθανοῦ, τοῦ ζωντανοῦ, τὰ ληθινοῦ. Δὲν καταπαθεῖ καὶ δὲ συγκινεῖ. Ὅλα τόσο κρύα καὶ τεχνητὰ καὶ ζητημένα. Κ' εἶναι: σὰν τὸ θέλει ἐπιτήδες ὁ ποιητής τῆς, σὰ νὰ πασχίζει νὰ γυμνάσει τὸ δράμα του ἀπὸ κάθε ἀλήθεια, ρίχνοντάς του τὸ μαγνάδι τοῦ μυθικοῦ καὶ τὴν ἀχνα τοῦ μυστηρίου. Ψυχικὴ κίνηση τῶν προσώπων του καταντάει μόνο ἡ αισθηματικὴ ἀσάφεια, δραματικὴ κίνηση μόνο οἱ ρωμαντικὲς σκηνογραφίαις κ' εἰδωλιακὲς εἰκόνες, πολὺ λίγο πρωτότυπες καὶ αὐτὲς καὶ πολὺ λιγότερες ποιητικῆς ἀ-

ξίας. Κρίμα πὼς ἡ πρόθεσή του νὰ ἁρμονίσει περισσότερο τὴ γλώσσα του στὸ δράμα αὐτὸ—κι ἔταν τὸ θέλει ὁ Νιρβάνας εἶναι: στὴ γλώσσα δυνατὸς τεχνικῆς—κρίμα πὼς ἡ προσπάθειά του νὰ δώσει ντόπιο χρῶμα στὸ διάλογο νὰ δάγνησαν θλιβερὰ τὴν ἀδιόρθωτη, τὸ ξαναλέω, αισθηματολογικὴ διάθεσή του. Δὲν ξέρω σὲ ποῖο τεχνικὸ ἀποτέλεσμα θάφτανε μὲ τὴ ρωμαντικὴ καὶ τὴν αισθητικὴ ἂν ἐπλεξε τὸ θέμα του σὲ παραμύθι. Ἔτσι ὅμως ὅπως μᾶς τὸ δίνει σὲ δραματικὴ μορφή, καθάλλο εἶναι παρὰ δράμα. Κ' οἱ ἀπανωτὲς ἀποτυχίαις ἔχ: μόνο τοῦ ἴδιου ποιητῆ, μὰ καὶ ἄλλων ὁπαδῶν τῆς ἰδίας αισθητικῆς, μὲ δυναμὸν τὴν ἰδέα πὼς μὲ παρόμιον τρόπο ἀντίληψης ζωῆς καὶ τέχνης εἶναι ἀπὸθανοὶ νὰ βγῆι στὸ φῶς δραματικὸ ἔργο ἀξιο λόγου.

Ἡ «Νίτσα» τοῦ κ. Ζ. Φυτῆλη εἶναι ἀπ' τὰ δράματα ποὺ γράφονται γιὰ νὰ συζητήσουν ἢ νὰ λύσουν στὴ σκηνῇ ἓνα κοινωνικὸ θέμα. Τὸ συγγραφέα τῆς «Νίτσα» φαίνεται νὰ τὸν ἀνησυχεῖ τὸ ζήτημα τῆς γυναικῆς, ἢ θέση τῆς στὴ σημερινὴ κοινωνία κ' ἡ προσπάθειά τῆς νὰ χειραφετηθεῖ. Ποιὰ στάση παίρνει ὁ συγγραφέας στὸ ζήτημα, μὲ στέκει ἀδύνατο νὰ τὸ νοήσω. Δὲ θὰ μ' ἔμελε γι' αὐτὸ ὄλετο, ἂν μπορούσε νὰ μὲ δώσει μὴ εἰκόνα ἀπ' τὴ γυναικίαι ἀγῶνα. Μὰ στὴν ἀντίληψή τοῦ κ. Ζ. Φυτῆλη φαίνεται νὰναί τόσο συγχυσμένο τὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς ὅσο μεγάλη κ' ἡ δημιουργικὴ του ἀδυναμία. Γιὰ ποιητικὴ ἢ τεχνικὴ ἀξία τοῦ ἔργου εἶναι κάθε λόγος ἀσκοπος. Ὅχι μόνο τὴ συγκίνηση, μὰ οὔτε ἄλλο ἐνδιαφέρον δὲ γεννάει. Τὸ μόνο ποὺ ἤθελα νὰ ξέρω: Εἶναι τὸ δράμα διακομωδία τῆς χειραφετίας τῆς γυναικῆς, ἢ ἡ ἰδέα ποὺ ἔχει ὁ συγγραφέας γιὰ τὸ ζήτημα καὶ τὸ ἰδανικὸ τῆς χειραφετημένης εἶναι ἡ Νίτσα, καθὼς μᾶς τὴν παρουσιάζει στὴν τελευταία πράξῃ μέσα «στὸ καλλιτεχνικὸτατο σαλόνι τοῦ ἀπαρτεμάν τῆς στὰ Παρίσια;» Ἄν τὸ πρῶτο, λίγο τὸ κακὸ. Ὑπάρχουν συγγραφεῖς πολὺ ἀνώτεροι ἀπ' τὸν κ. Φυτῆλη, ποὺ σὲ κάθε προδευτικὴ κίνηση τῆς ζωῆς βλέπουν τὰ παραστράματα τῶν ἄρρωστων καὶ συγχυσμένων μυαλῶν μόνο. Πολὺ θλιβερότερη θάταν ἡ δευτέρη ὑπόθεσις. Γιατί, σὲ τέτια περίσταση, ὅσο καὶ ἂν ποιητικὴ ἱκανότητα τοῦ συγγραφέα τῆς «Νίτσα» δὲ φτάνει νὰ ἐμπνευστεῖ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ὥστόσο κ' ἡ θεωρητικὴ ὀψή τοῦ ζητήματος ἂν τὸν ἔχει μόνο συγκινήσει, θάπαντοσε κανένας νὰ φροντίσει νὰ τὴ γυρίσει καλύτερα καὶ νὰ μὴν τὴ γελοιοποιήσει ἄθελά του.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ", ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.—Γιὰ τὴς Ἐπαρχίαις Δρ.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Δρ. Χρ. 10.

Γιὰ τὴς Ἐπαρχίαις δεχόμεστε καὶ τριμηνεῖς (2 Δρ. τὴν τριμηνία) συνδρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πούλιουνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κίθκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κίθκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρὺ στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἐπανάστασις ποὺ ὑποχωρεῖ—Ὁ μπαμπούλας—Πλατιὰ καὶ στενὴ—Ὁ Γιάννης καὶ τὸ θεριὸ—Μιά γνώμη γιὰ τὸ Πανεπιστήμιον.

ΤΟ ὁσοῦτο χαρακτηρισμὸ τῆς ψευτοεπανάστασις, τὸν ἔδωσε ὁ Σταματίου στὴν «Ἀκρόπολι» τῆς Τρίτης μὲ τὸ ἄρθρον τοῦ «Μωρὸ μούτρα». Ναί, ἔπανάστασις ποὺ ὑποχωρεῖ—τέτια εἶναι ἡ ἐπανάστασις μας' κὶ ἀπὸ μιά τέτια ἐπανάστασις ποὺ κάνει μισὸ βῆμα μπροστὰ καὶ δέκα πίσω, ποὺ ἀντὶ νὰ συντριψῆι τὰ ἐμπόδια, τοὺς κάνει τεμενὰ καὶ ἀλλάζει δρόμο, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ καρτερεῖ καμιά γενναία πράξιν, καμιά σοβαρὴ καὶ μελετημένη ἀπόφασις, κανένα μέτρο γενικὸ καὶ σωτήριον.

Μπαλώματα μοναχὰ καὶ βιαστικὰ πράματα καὶ ἀμελετησιὰ κ' ἐπιπολαιότητα. Καὶ θαρρεῖ κανεὶς πὼς διὰ τὴν Ἐπανάστασις ἀποφασίζει κάτι ποὺ σὺ φέρνει σὲ μιά ἐπαρχία καὶ δὲ σὺ φέρνει σ' ἄλλαν, κάθεται καὶ λογαριάζει σὰν ὁ κοινότερος κοματάχης τὰ κουκιά, ἀπὸ ποῦ εἶναι τὰ περισσότερα, ποῖα ἐπαρχία σὺ φέρνει νὰ ἱκανοποιηθεῖ—καὶ δὲν τραβάει μπροστὰ στὸ δρόμὸ τῆς καὶ δὲ σφαλνδεῖ τὰ μάτια τῆς καὶ δὲ βουλώνει ταῦτιά τῆς καὶ δὲ βασταίει μο-

— Τί νὰ πῶ; Τί νὰ πῶ;
Ἡ φωνὴ τῆς γλυκεῖα καὶ μαλακιά, σὰ φωνὴ ραγισμίνης κημπάνας.
— Ἄ! δὲν ἔχεις τίποτα νὰ πεις! Τίποτα! Ἄ! Καὶ ξέσπασε σ' ἓνα γέλιο τρομαχτικὸ καὶ σίμωσε τῆς Χρυσούλας, ἀπλώνοντας τὸ χέρι του.
— Τί βιβλίον εἶναι αὐτό; Ποιὸς σοῦ τὸ δώκε;
— Ὁ Γοργίας.
— Ἄ! ὁ Γοργίας! Πῶς δὲν ἦρθε σήμερα νὰ σὲ δεῖ τὸ ξεμωραμένον γεροντάκι;.. Σ' ἀγαπᾷ, δὲν τὸ ξέρεις;
Καὶ γέλασε τὸ ἴδιο σπαρχτικότατο γέλιο.
— Σ' ἀγαπᾷ! Γιὰ σένα βᾶφει τὰ κηλλιά σου, κρύβει τὰ χρόνια σου, γίνεται ποιητὴς μπροστὰ σου, γιὰ σένα ἀραδιάζει ὠρατά, φανεράνικα λόγια, δὲν τὸ ξέρεις; Κάνεις πῶς; δὲν τὸ ξέρεις! Χαχαχά!
— Ὁρέστη!
Ὅλη ἡ ψυχὴ τῆς Χρυσούλας σαρειάστηκε μπροστὰ του κ' ἔσμιξε τὰ χέρια σὰ σὲ προσευχὴ καὶ εἶπε:—Ὁρέστη!
Ἡ ψυχὴ τῆς Χρυσούλας ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά.
Ἐνα χέρι ἀπρόσχετο ἢ κακὸ νὰ τὴν κουνήσει, χιολίζουσε μαθημένικ χάμω ὅλα τῆς τὰ λουλούδια.
— Σώπα! Ὁ ἀρχίσεις τώρα καὶ τὰ κλάματα!

Ἄ, δὲν εἶναι ζωὴ αὐτὴ! Εἶναι μαρτύριο!
(—Τὸ ξέρω, ἔχω ἄδικο, μὰ δὲν μπορῶ, θέλω νὰ φωνάξω, θέλω νὰ σὲ κάμω νὰ φωνάξεις, θέλω νὰ ἐξορκίσω τὴ σιωπὴ ποὺ πνίγει με! Ὡ! νᾶξερεις, νᾶξερεις τὰ ὅσα ὑποφέρω, δὲ θὰ τρώμαζες ἔτσι καὶ δὲ θάνοιγες ἔτσι τὰ μάτια σου φοβισμένα νὰ μὲ κυτᾶξεις. Ὅχι! Δὲν εἶμαι κακὸς ἐγὼ! Δὲν εἶμαι κακὸς! Πονῶ! νᾶ, τί ἔχω! Τίποτ' ἄλλο! Πονῶ!..)
— Ἄ! Ὅχι! Δὲν εἶναι ζωὴ αὐτὴ!
Ἡ Χρυσούλα τινάχτηκε ἀπάνω. Κάτι ἤθελε νὰ πῆ, μὰ κρατήθηκε. Καὶ σαρειάστηκε πάλι στὴν πολυθρόνα. Τὸ βιβλίον ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια τῆς κ' ἔπεσε χάμω. Μάζεψε ὅλη τὴ δύναμιν τοῦ κορμιοῦ τῆς σὰ χεῖλιά τῆς καὶ μουρμούρισε:
— Τί φταίω ἐγὼ, Ὁρέστη; Τί φταίω.
(Ἡ φωνούλα τῆς παράπονο λαβωμένου πουλιοῦ ποὺ κλαίγεται στὸ φεγγάρι).
— Ἄ! τί φταίς! (Ὡ! ἐπιτέλους, θὰ φωνάξω, θὰ τρυπήσω αὐτὴ τὴ μολυβένια στέγη τῆς σιωπῆς ποὺ μὲ κατασκευάζει καὶ θὰ δῶ λίγο γαλάζιον οὐρανὸν καὶ θ' ἀναπνεύσω καὶ θ' ἀλαφρώσω!)
Τί φταίς! Μέρα νύχτα σέρνεσαι γύρω μου κ' εἶσαι σὰ φάντασμα καὶ δὲν ἀκούγονται τὰ βήματά σου καὶ δὲ μιλεῖ τὸ στόμα σου, μὰ τὰ μάτια σου κλαίει

καὶ φωνάζουσε καὶ δὲ μ' ἀφίνουσε ἡσυχον. Γινηκες χλωμὴ, ἔλιωτες, τὰ μπράτσα σου ἀδυνατίσανε, ἀσκήμισες, δὲν μπορῶ νὰ σὲ ὑποφέρω ἔτσι! Ἐχω ἀνάγκη ἀπὸ χαρὰ, ἀπὸ ζωὴ, ἀπὸ γέλια γύρω μου, ἔνοεις; Θέλω νὰ γελάς, θέλω νᾶξαι εὐθυμῆ, θέλω νὰ μὲ κάνεις τὴ ζωὴ εὐθυμῆ! Μὰ δὲ βλέπεις λοιπὸν πόσο ὑποφέρω; Δὲ βλέπεις πόσο πονῶ; Πεθαίνω!
Τῆς εἶχε πιάσει τὸ χέρι καὶ τὸ σφιγγε καὶ τὸ τυραννοῦσε. Ὅλο του τὸ σῶμα τῶδερνε μὴ θανάσιμη φουρτούνα. Τὰ μάτια τῆς Χρυσούλας σκύψανε ἀπάνω του γεμάτα ἀγάπην, ὑπακοὴν καὶ τρόμον. Ἐνας οἶγος γιὰ τὸν Ὁρέστη, γιὰ τὸν ἐαυτὸ τῆς, γιὰ ὅλο τὸν κόσμον δακρυοπερίλουσε τὴν ψυχὴ τῆς καὶ τὴ φωνὴ τῆς καὶ εἶπε:
— Ὑποφέρεις, ἀγάπη μου; Ὑποφέρεις! Τί ἔχεις;
— Πεθαίνω! Δὲ βλέπεις; Μὰ δὲ μὲ βλέπεις πὼς κατάντησα; Μνημν τῶκατες τὸ σπῆτι μας μὲ τὸ βουβὸν παράπονον σου!
— Ἀγάπη μου, τί φταίω; τί φταίω; Θεις νὰ γελῶ, μὰ δὲν μπορῶ! Βλέπεις δὲν μπορῶ!
Προσπάθησε νὰ γελάσει καὶ ξέσπασε σ' ἓνα κλάμα ἀβάσταχτο!